

Spółdzielnie socjalne w 2016 r.

21.02.2018 r.

0,9 tys.

aktywnych spółdzielni
socjalnych

W 2016 r. aktywnie działało 0,9 tys. spośród 1,4 tys. zarejestrowanych spółdzielni socjalnych. Największa ich część zlokalizowana była na terenie województwa wielkopolskiego (15%).

Przeciętna spółdzielnia socjalna zatrudniała 5 pracowników na podstawie stosunku pracy i dysponowała rocznym budżetem w wysokości 308 tys. zł.

Wstęp

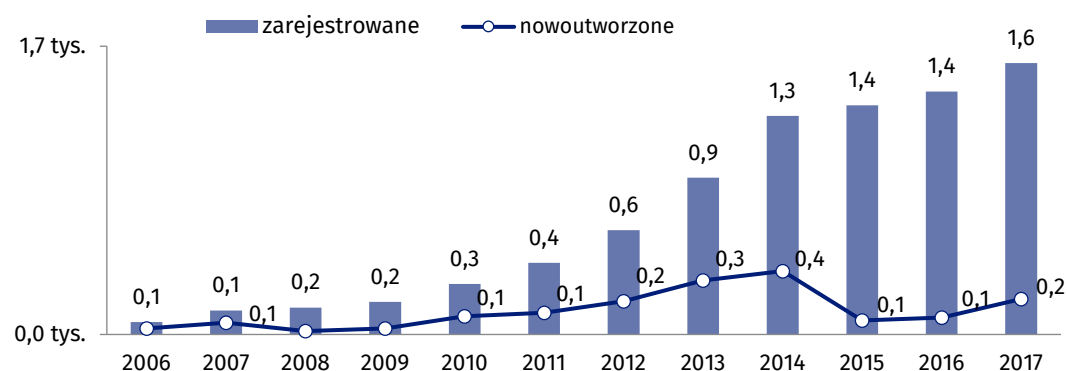
Spółdzielnie socjalne są stosunkowo nową formą prowadzenia działalności gospodarczej. Funkcjonują na podstawie ustawy o spółdzielniach socjalnych z dnia 27 kwietnia 2006 r.¹, zgodnie z którą przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o pracę członków spółdzielni, przy czym głównym celem działania spółdzielni jest reintegracja społeczna i zawodowa jej członków. Zakłada się, że dla osób zagrożonych marginalizacją praca w spółdzielni stanowi szansę na aktywizację zawodową i podniesienie kompetencji, a także na integrację społeczną. Ponadto spółdzielnie socjalne mogą prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych.

Ze względu na społeczne funkcje spółdzielni socjalnych, związane m.in. z reintegracją osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez pracę, ten rodzaj spółdzielni zaliczany jest do podmiotów gospodarki społecznej. Mogą one w związku z tym korzystać z różnych mechanizmów publicznego wsparcia dedykowanego rozwojowi ekonomii społecznej.

Liczba spółdzielni socjalnych

Na podstawie danych z rejestru REGON na dzień 31 grudnia 2017 r. w Polsce zarejestrowanych było 1,6 tys. spółdzielni socjalnych, a na dzień 31 grudnia 2016 r. – 1,4 tys. Od 2006 r. liczba podmiotów zarejestrowanych sukcesywnie wzrastała - w ciągu ostatnich 3 lat zaobserwowano ich przyrost o blisko 1/5.

Wykres 1. Liczba zarejestrowanych w REGON spółdzielni socjalnych w latach 2006-2017

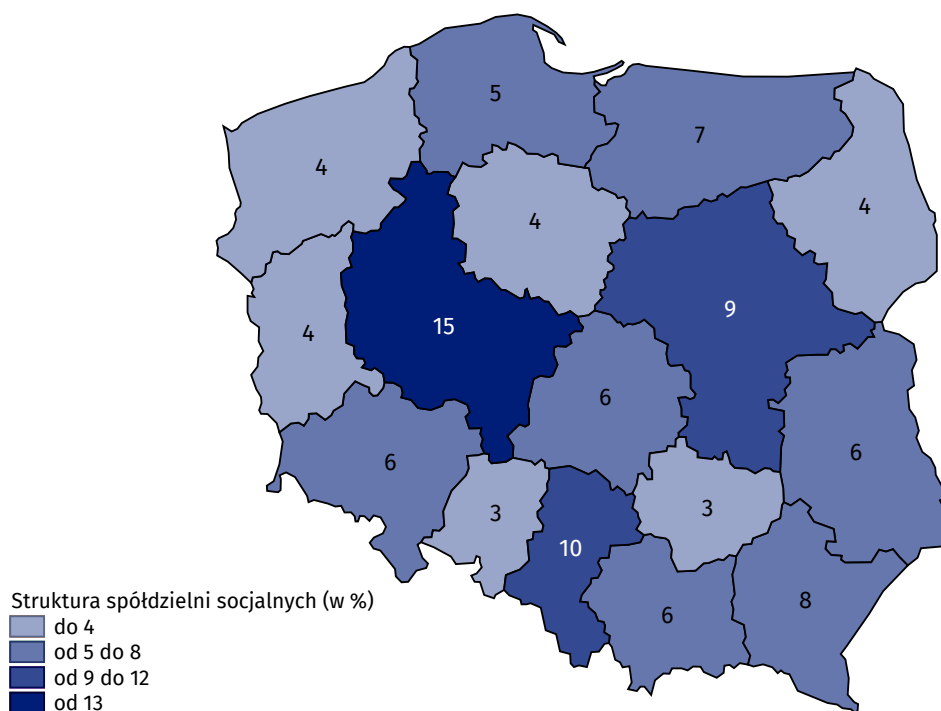
Dotychczas najwięcej nowych spółdzielni socjalnych zarejestrowano w 2014 r. – około 0,4 tys.

¹ Dz.U. 2006 nr 94 poz. 651

Spośród 1,4 tys. zarejestrowanych na koniec 2016 r. spółdzielni socjalnych niecałe 2/3 prowadziło aktywną działalność (0,9 tys.). Wśród pozostałych zarejestrowanych podmiotów około 0,3 tys. nie miało przychodów ani zatrudnienia w latach 2015-2016, w związku z czym uznano je za jednostki nieaktywne. Kolejne 0,2 tys. znajdowało się w stanie likwidacji.

Najwięcej aktywnych podmiotów zlokalizowanych było w województwach: wielkopolskim (15%), śląskim (11%) i mazowieckim (9%), a następnie podkarpackim (8%), warmińsko-mazurskim (7%) oraz łódzkim, małopolskim i dolnośląskim (po 6%). Najmniej aktywnych podmiotów zlokalizowanych było w województwie świętokrzyskim i opolskim (po 3%).

Mapa 1. Liczba aktywnych spółdzielni socjalnych według województwa siedziby w 2016 r.

Spółdzielnie socjalne mogą być zakładane przez osoby fizyczne albo osoby prawne, tj. organizacje pozarządowe i kościelne osoby prawne oraz jednostki samorządu terytorialnego.

W 2016 r. niecałe 0,1 tys. stowarzyszeń, fundacji i społecznych podmiotów wyznaniowych deklarowało, że miało udziały w przynajmniej jednej spółdzielni socjalnej. Z kolei w zakresie udziału jednostek samorządu terytorialnego (JST) w spółdzielniach socjalnych dostępne są dane ze sprawozdań finansowych JST na temat wydatków z tytułu wniesienia wkładu do spółdzielni. W 2016 r. 24 jednostki samorządu terytorialnego (niespełna 1% JST) wydatkowały na ten cel łącznie 236,4 tys. zł.² Kwota przekazanych środków była nieznacznie wyższa niż w latach wcześniejszych, jednak w stosunku do 2014 r. zmniejszyła się liczba JST przekazujących środki w formie wkładu do spółdzielni (z 40 do 24).

Rodzaj działalności

Spółdzielnie socjalne prowadziły działalność w różnych branżach, przy czym główny rodzaj działalności jednostki deklarowany podczas rejestracji podmiotu nie zawsze odpowiadał przeważającej działalności w danym roku, określonej poprzez uzyskiwane przychody.

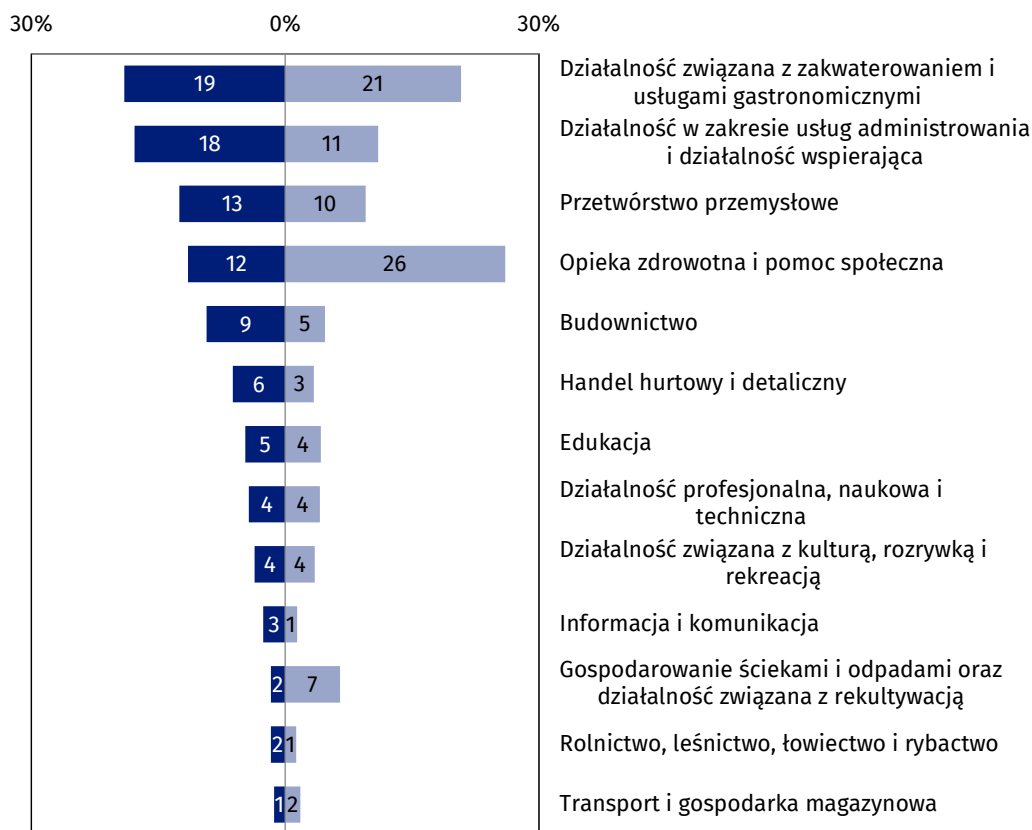
² Zgodnie z obowiązującą klasyfikacją budżetową wydatki na wniesienie wkładu do spółdzielni ujmowane są w paragrafie 602, przy czym obejmuje on wszystkie typy spółdzielni. Z przeprowadzonych analiz wynika, że w zdecydowanej większości wydatki te dotyczą spółdzielni socjalnych.

Główny rodzaj działalności spółdzielni socjalnych zgodnie z danymi rejestru REGON cechował się znaczną różnorodnością i obejmował swoim zakresem 19 spośród 21 sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), jednak wyraźnie skupiał się wokół kilku branż usługowych. Według danych rejestrowych blisko 1/5 spółdzielni socjalnych prowadziła działalność związaną z gastronomią i zakwaterowaniem (19%), z czego najczęściej oferowane były usługi gastronomiczne - prowadzenie restauracji i innych punktów gastronomicznych (11%) oraz przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych, w tym usługi cateringowe (6%). Stosunkowo duża część spółdzielni rejestrowała działalność w zakresie usług administrowania oraz działalność wspierającą (18%), czyli w dużej mierze związaną z zagospodarowaniem terenów zielonych (7%) lub oferowaniem usług sprzątających (5%).

Spółdzielnie socjalne rejestrowały ponadto różnorodną działalność związaną z przetwórstwem przemysłowym (13%), w tym najczęściej wytwarzanie gotowych posiłków i dań (2%). Ponadto deklarowały usługi z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (12%), w tym wsparcie bez zakwaterowania dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych (5%) oraz usługi związane z opieką dzienną nad dziećmi (3%).

Wykres 2. Przeważający rodzaj działalności spółdzielni socjalnych według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) - dane rejestrowe oraz na podstawie badań za 2016 r.

- przeważający rodzaj działalności wg rejestracji w REGON
- przeważający rodzaj działalności określony na podstawie przychodów za 2016 r.

Z kolei rodzajem działalności, która w 2016 r. generowała najczęściej największe przychody dla jednostek była opieka zdrowotna i pomoc społeczna (26% spółdzielni socjalnych w stosunku do 12% w danych rejestrowych), w tym wsparcie osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych (18%) oraz opieka dzienna nad dziećmi (4%).³ Podobnie jak w przypadku danych z rejestru REGON, przeważającym rodzajem działalności dla 1/5 spółdzielni socjalnych stanowiły w 2016 r. usługi związane z zakwaterowaniem oraz gastronomią - w szczególności przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych, w tym

³ Za przeważającą w danym roku działalność uznano tę, z której przychody posiadały największy udział w przychodach ogółem jednostki.

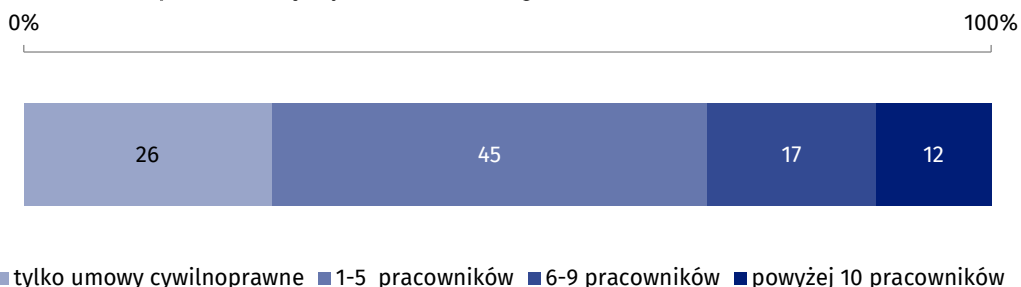
usługi cateringowe (12%) oraz prowadzenie restauracji i innych punktów gastronomicznych (6%). Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, wskazywana w rejestrach przez 18% spółdzielni socjalnych, stanowiła w 2016 r. przeważającą działalność dla 11% jednostek, w tym szczególnie istotne były usługi związane z zagospodarowaniem terenów zieleni (6%) oraz pozostałe usługi sprzątające (2%). Istotne różnice pomiędzy danymi rejestrowymi a przeważającym w 2016 r. rodzajem wykonywanej działalności wystąpiły w przypadku usług związanych z rekultywacją oraz gospodarką odpadami, które w 2016 r. stanowiły przeważającą działalność 7% spółdzielni socjalnych, podczas gdy w danych rejestru REGON była to główna działalność jedynie 2% jednostek.

Znaczna część spółdzielni socjalnych koncentrowała swoje działania wokół jednej branży. W 47% podmiotów przychody z głównej dziedziny działalności generowały cały przychód jednostki, a w kolejnych 39% ponad połowę (tj. od 51 do 99% przychodu podmiotów). Jedynie 15% spółdzielni socjalnych zadeklarowało, że przychody z głównej działalności jednostki stanowiły mniej niż 50% przychodów ogółem, w związku z tym ich działalność można określić jako wielobranżową.

Zatrudnienie

W 2016 r. w spółdzielniach socjalnych na podstawie umowy o pracę zatrudnionych było 4,2 tys. osób, w tym ponad połowę pracowników stanowiły kobiety (58%). Dla 4,1 tys. zatrudnionych spółdzielnia stanowiła główne miejsce pracy. Pomiędzy 2014 r. a 2016 r. liczba zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych nieznacznie się wahała. W 2014 r. wyniosła 4,3 tys. osób, w 2015 r. zmalała do 4,1 tys., po czym wzrosła do 4,2 tys. osób w 2016 r.

Wykres 3. Struktura spółdzielni socjalnych w 2016 r. według klas zatrudnienia

Największa część (45%) aktywnych spółdzielni socjalnych zatrudniała na podstawie stosunku pracy od 1 do 5 pracowników, drugą co do liczebności grupę stanowiły takie spółdzielnie, które korzystały z pracy wyłącznie w oparciu o umowy cywilnoprawne (26%).

Gdy pod uwagę weźmie się ogół badanej zbiorowości to w 2016 r. przeciętnie na jedną spółdzielnię socjalną przypadało 5 pracowników etatowych, natomiast w połowie aktywnych podmiotów – nie więcej niż 4 pracowników. Po wykluczeniu podmiotów nie korzystających z pracy etatowej analogiczne statystyki dla spółdzielni socjalnych w 2016 r. będą nieco wyższe – średnia - 6 pracowników etatowych, a mediana – 5 osób. Niewielka różnica między średnią a medianą wskazuje na stosunkowo nieduże zróżnicowanie wewnętrzne badanych podmiotów. Ponad 70% spółdzielni socjalnych nie zatrudniało więcej niż 5 pracowników na podstawie stosunku pracy, a jedynie 12% organizacji posiadało więcej niż 10 pracowników etatowych.

Blisko połowę pracowników etatowych w spółdzielniach socjalnych stanowiły osoby w średnim wieku (31-50 lat). Udział osób do 30 roku życia oraz powyżej 50 lat był podobny i wyniósł odpowiednio 25% i 26%. Wśród spółdzielni socjalnych posiadających pracowników etatowych odsetek podmiotów zatrudniających co najmniej jedną osobę niepełnosprawną wyniósł w 2016 r. 41%. Co więcej, wśród 27% jednostek zatrudniających na podstawie stosunku pracy osoby niepełnosprawne stanowiły ponad 30% pracowników etatowych. łączny udział osób niepełnosprawnych (1,1 tys.) wśród pracowników zatrudnionych na podstawie umów o pracę w 2016 r. stanowił 26%. Największą grupę tworzyły osoby z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (63%), a w dalszej kolejności pracownicy z lekkim (27%) i znacznym (10%) stopniem.

Aż 85% podmiotów ponad 50% swoich przychodów pozyskiwało z jednego rodzaju działalności.

Spółdzielnie socjalne były w 2016 r. głównym pracodawcą dla 4,1 tys. osób, w tym 1,1 tys. niepełnosprawnych.

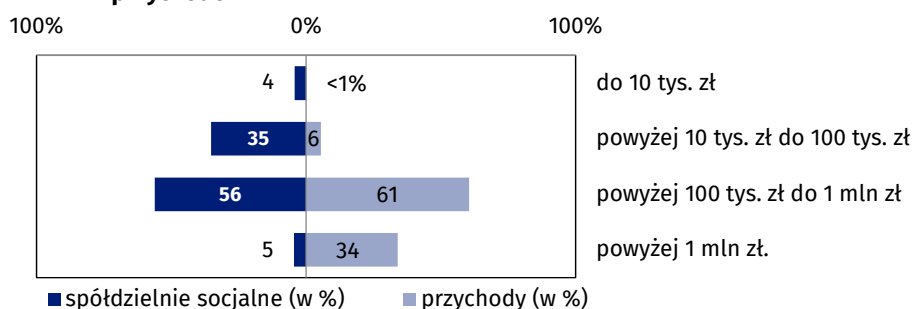
Podmioty zatrudniające osoby z niepełnosprawnościami mogą korzystać z dofinansowania do wynagrodzeń tych osób ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)⁴. Zgodnie z danymi za grudzień 2016 r. o ten rodzaj wsparcia ubiegało się 0,2 tys. spółdzielni socjalnych, tj. blisko 3/4 spośród spółdzielni posiadających pracowników z orzeczoną niepełnosprawnością. Dofinansowaniem objęto wynagrodzenia blisko 1,1 tys. pracowników o różnym stopniu niepełnosprawności, w tym 0,7 tys. osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, 0,2 tys. - lekkim i niespełna 0,2 tys. osób z orzeczoną znaczną niepełnosprawnością.

Kondycja ekonomiczna spółdzielni socjalnych

W 2016 r. przeciętne roczne przychody w spółdzielni socjalnej wyniosły 308 tys. zł, jednak połowa jednostek zgromadziła w 2016 r. nie więcej niż 146 tys. zł.

W 2016 r. 95% spółdzielni socjalnych osiągnęło przychody nie przekraczające 1 mln zł.

Wykres 4. Struktura liczby spółdzielni socjalnych i ich przychodów w 2016 r. według klas przychodów

Największą część spółdzielni socjalnych tworzyły jednostki osiągające roczne przychody powyżej 100 tys. zł, jednak nie przekraczające 1 mln zł (56%). Jednocześnie grupa ta generowała największą część przychodów badanej zbiorowości (61%). Drugą co do wielkości zbiorowość stanowiły spółdzielnie socjalne o przychodach przekraczających 10 tys. zł, jednak nie większych niż 100 tys. zł rocznie (35%). Udział środków finansowych zgromadzonych przez te podmioty w całości przychodów osiągniętych przez spółdzielnie socjalne w 2016 r. był jednak niewielki (6%). Z kolei niewielka zbiorowość jednostek o najwyższych wpływach (powyżej 1 mln zł) generowała ponad 1/3 łącznych przychodów uzyskanych przez spółdzielnie socjalne.

Blisko 4 na 10 spółdzielni socjalnych osiągnęły na koniec 2016 r. zrównoważony wynik finansowy (39%), tj. odnotowały przychody na poziomie poniesionych kosztów⁵. Podobny odsetek podmiotów zadeklarował jednak, że uzyskane przychody nie pozwoliły na pokrycie kosztów działalności (37%). Z kolei dodatni wynik finansowy, tj. nadwyżkę przychodów nad kosztami osiągnęło 24% spółdzielni socjalnych.⁶

O kondycji finansowej spółdzielni świadczą również posiadane przez nie dobra rzeczowe. Przeciętna jednostka dysponowała środkami trwałymi o wartości 60 tys. zł, jednak w połowie badanych jednostek wartość posiadanych dóbr rzeczowych nie przekraczała 40 tys. zł.

⁴ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 1997 nr 123 poz. 776 z późn. zm.) art. 26a. Szczegółowe warunki ubiegania się o środki reguluje *Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2016 r. w sprawie miesięcznego dofinansowania do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych*.

⁵ Za spółdzielnie o dodatnim bądź ujemnym wyniku finansowym zostały uznane podmioty, w budżetach których różnice pomiędzy wszystkimi uzyskanymi przychodami a poniesionymi kosztami stanowiły więcej niż 5% całkowitej sumy rocznych przychodów. Jednostki, w przypadku których wspomniane różnice nie przekraczały 5% (wraz z organizacjami, w budżetach których przychody były takie same jak koszty) zostały uznane za podmioty o zrównoważonym wyniku finansowym, ponieważ tak niewielkie dysproporcje pomiędzy przychodami a kosztami nie tworzą istotnego deficytu ani znacznych nadwyżek finansowych. Dodatkowo przyjęto założenie, że różnice nieprzekraczające poziomu 1 tys. zł (pomimo przekraczania 5% całkowitej sumy rocznych przychodów) są mało istotne dla sytuacji danej organizacji. Z tego powodu podmioty, w budżetach których zarejestrowano wymienione różnice również zostały uznane za organizacje cechujące się zrównoważonym wynikiem finansowym, bez względu na różnicę przychodów i kosztów wyrażoną w %.

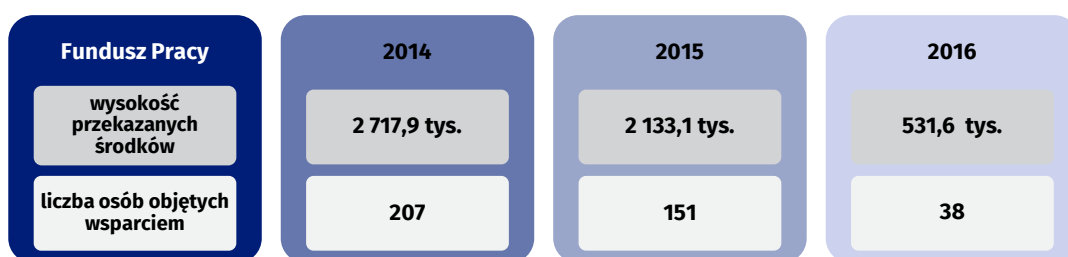
⁶ jw.

Wsparcie publiczne związane z tworzeniem i rozwojem spółdzielni

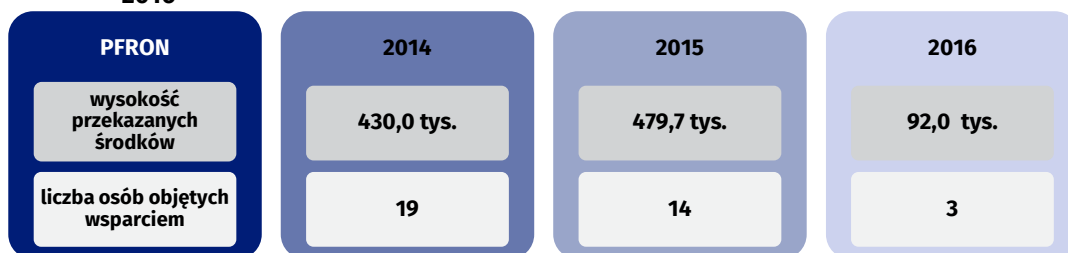
Spółdzielnie socjalne mogą korzystać z szeregu instrumentów wsparcia ze środków publicznych, zarówno na etapie tworzenia spółdzielni, jak i w późniejszych etapach działalności. W niniejszej notatce omówiono zostało wsparcie finansowe w postaci dotacji na przystąpienie do spółdzielni socjalnej pochodzących ze środków krajowych – z Funduszu Pracy (FP)⁷ oraz z PFRON⁸, a także wsparcie w początkowej fazie funkcjonowania spółdzielni – refundacje składek z FP. Ponadto w ramach instrumentów ukierunkowanych na rozwój ekonomii społecznej spółdzielnie socjalne mogły korzystać ze środków unijnych – w ramach pozafinansowych świadczeń, bezwrotnych dotacji na tworzenie miejsc pracy lub pożyczek na ten cel.

O środki z Funduszu Pracy ubiegać się mogą osoby bezrobotne, absolwenci centrów integracji społecznej (CIS) oraz absolwenci klubów integracji społecznej (KIS)⁹. W 2016 r. łączne wydatki na ten cel wyniosły ponad 0,5 mln zł a przeciętna wartość udzielonej dotacji – 14 tys. zł. Największe wydatki odnotowano w województwie mazowieckim (247,1 tys. zł), a następnie w małopolskim (53,4 tys.) i podlaskim (47,6 tys. zł). Widoczny jest jednak spadek zainteresowania tą formą aktywizacji – pomiędzy 2014 r. a 2016 r. liczba osób objętych wsparciem zmniejszyła się ponad 5-krotnie.

Rysunek 1. Liczba osób, którym przyznano z FP środki na przystąpienie do spółdzielni socjalnej oraz wysokość wydatkowanych z tego tytułu środków w latach 2014–2016

Rysunek 2. Liczba osób, którym przyznano z PFRON środki na przystąpienie do spółdzielni socjalnej oraz wysokość wydatkowanych z tego tytułu środków w latach 2014–2016

Z kolei osoby niepełnosprawne bezrobotne lub poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu zainteresowane podjęciem działalności w formie spółdzielni socjalnej mogą

W 2016 r. ze środków PFRON i FP przekazano środki 41 osobom na rozpoczęcia działalności gospodarczej w spółdzielniach socjalnych.

⁷ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2004 nr 99 poz. 1001 z późn. zm.) art. 46, ust 2.

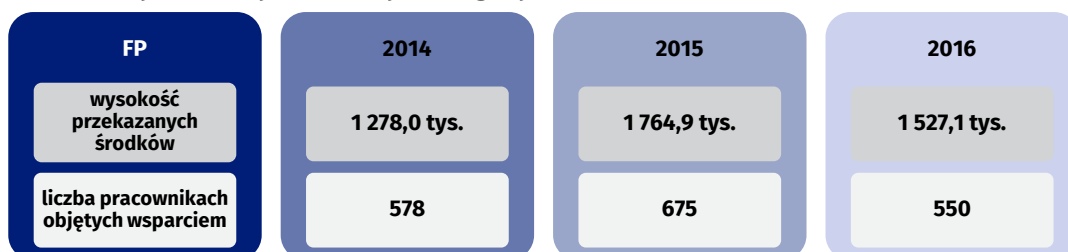
⁸ Na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 1997 nr 123 poz. 776 z późn. zm.) art. 12a.

⁹ Jednorazowe wsparcie udzielane jest na założenie spółdzielni, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem tej działalności, bądź na przystąpienie do już istniejącego podmiotu w wysokości nieprzekraczającej 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia Szczegółowe warunki ubiegania się o środki reguluje *Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 lipca 2017 r., w sprawie dokonywania z Funduszu Pracy refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy oraz przyznawania środków na podjęcie działalności gospodarczej* (Dz. U z 2017 r. poz. 1380).

ubiegać się o wsparcie z PFRON¹⁰. Podobnie jak w przypadku wsparcia z FP, zaobserwowano zmniejszającą się liczbę osób otrzymujących środki – w 2016 r. były to już tylko 3 osoby. Przeciętna wartość dofinansowania z PFRON w latach 2014–2016 wyniosła 27,8 tys. zł.

Pracownicy spółdzielni socjalnych w początkowej fazie jej działania mogą ubiegać się o zwrot zapłaconych składek na ubezpieczenie społeczne ze środków FP¹¹. W 2016 r. wydatki z FP na ten cel wyniosły ponad 1,5 mln zł. Refundacja składek ZUS objęła 550 pracowników spółdzielni socjalnych.

Rysunek 3. Liczba pracowników spółdzielni socjalnych objętych refundacją składek ZUS oraz wysokość wydatkowanych z tego tytułu środków FP w latach 2014–2016

Szczególnie istotnym instrumentem jest Europejski Fundusz Społeczny (EFS)¹². Zgodnie z danymi na dzień 31.12.2016 r. w ramach projektów dotyczących ekonomii społecznej realizowanych przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) oraz Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej (ROPS) w ramach regionalnych programów operacyjnych wsparciem, zarówno finansowym, jak i pozafinansowym objętych zostało 341 spółdzielni socjalnych, tj. 38% spośród aktywnych podmiotów¹³. Z oferty OWES skorzystały 252 spółdzielnie socjalne, natomiast z usług ROPS – 125 podmiotów. Najwięcej podmiotów objęto wsparciem w województwie wielkopolskim (97), mazowieckiem i łódzkim (po 37).

Na podstawie informacji o udzielonej w 2016 r. pomocy publicznej, zbieranej przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta, 33 podmioty świadczące usługi OWES zadeklarowały, że przekazały dotacje lub inne bezzwrotne świadczenia finansowane z funduszy europejskich blisko 0,2 tys. spółdzielni socjalnych na łączną kwotę 11,6 mln zł, a dodatkowo udzieliły wsparcia z tego źródła niespełna 0,1 tys. spółdzielni socjalnych w innej postaci na łączną kwotę 3,8 mln zł.

Spółdzielnie socjalne mogą również samodzielnie realizować projekty współfinansowane z EFS. Z możliwości tej w 2016 r. skorzystało 11 spółdzielni socjalnych z województw: opolskiego (3), pomorskiego (3), małopolskiego (2), wielkopolskiego (2) i śląskiego (1). Realizowały one 16 projektów na łączną kwotę ponad 16 mln zł.

¹⁰ Maksymalna wysokość środków, które mogą zostać przyznane na wniesienie wkładu do spółdzielni, nie może przekroczyć 15-krotności przeciętnego wynagrodzenia. Szczegółowe warunki ubiegania się o środki reguluje Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 października 2007 r. w sprawie przyznania osobie niepełnosprawnej środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej (Dz.U. 2007 nr 194 poz. 1403).

¹¹ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. 2006 nr 94 poz. 651) art. 12 ust. 3a. Ustawa przewiduje refundację w pełnej wysokości przez 24 miesiące oraz w połowie wysokości przez kolejne 12 miesięcy do wysokości odpowiadającej miesięcznie wysokości składki, której podstawą wymiaru jest kwota minimalnego wynagrodzenia.

¹² W perspektywie finansowej 2014–2020 przewidziano wsparcie zarówno dla istniejących, jak i nowopowstałych przedsiębiorstw społecznych, do których zaliczane są spółdzielnie socjalne. Wsparcie to oferowane jest przede wszystkim w ramach projektów realizowanych przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej i ma zarówno wymiar finansowy, jak i pozafinansowy. Bezzwrotne wsparcie finansowe udzielane jest na pokrycie wydatków niezbędnych do rozpoczęcia lub prowadzenia działalności, utworzenia miejsca pracy w spółdzielni, a także na pokrycie podstawowych kosztów funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego w początkowym okresie działania (tzw. wsparcie pomostowe). W wybranych regionach wsparcie niefinansowe dla spółdzielni socjalnych oferują ponadto Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej, które w ramach realizowanych projektów prowadzą działania z zakresu sieciowania przedsiębiorstw społecznych.

¹³ Zgodnie z danymi z systemu SL2014 na dzień 31.12.2016 r. spółdzielniom socjalnym udzieliło wsparcia 10 ROPS oraz 25 OWES.

Wśród instrumentów wsparcia współfinansowanych ze środków europejskich znajdują się również preferencyjne pożyczki oferowane przez Bank Gospodarstwa Krajowego¹⁴. Udzielane są one przedsiębiorstwom społecznym, w tym spółdzielniom socjalnym w celu rozwoju ich działalności i tworzenia nowych miejsc pracy. W 2016 r. udzielono spółdzielniom socjalnym 55 pożyczek na łączną kwotę 3,7 mln zł. Natomiast w całym okresie funkcjonowania tego instrumentu, w latach 2013-2016 udzielono łącznie 500 pożyczek, w tym ponad połowę spółdzielniom socjalnym (256).

Nowopowstałe spółdzielnie socjalne

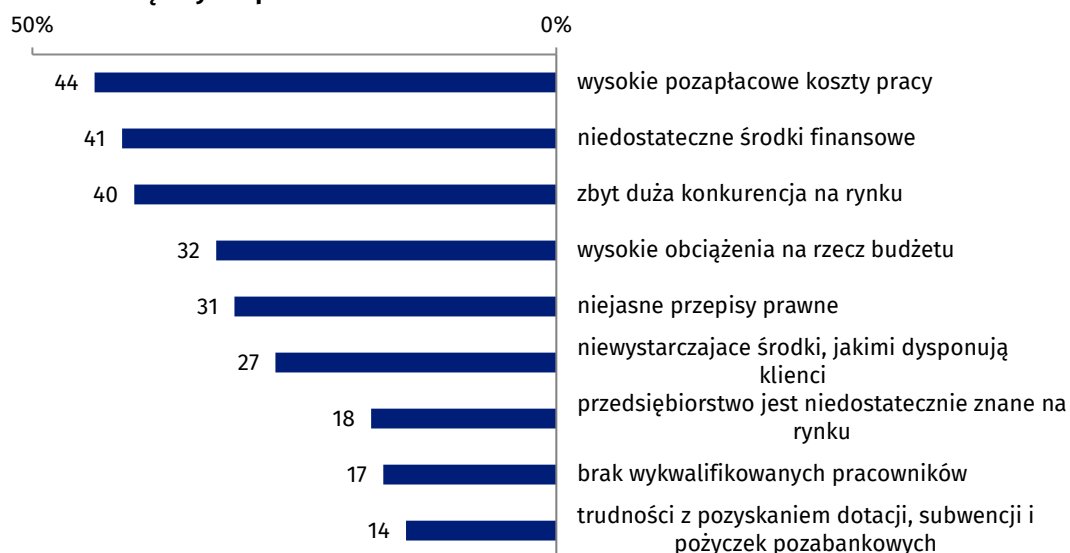
W 2016 r. działało 0,7 tys. spółdzielni socjalnych, które powstały w 2012 r. lub później - stanowiły one 78% aktywnych podmiotów.

W grupie spółdzielni socjalnych funkcjonujących nie dłużej niż 5 lat większość stanowiły podmioty działające wyłącznie na rynku lokalnym (74%), następnie regionalnym albo krajowym (po 11%), zaś bardzo wąska była grupa sprzedająca swoje dobra lub usługi na rynek międzynarodowy (4%).

Wśród spółdzielni utworzonych między 2012 r. a 2015 r. 6 na 10 zadeklarowało występowanie istotnych trudności w prowadzonej działalności, a 15% rozważyło zakończenie działalności w 2017 r. w związku z napotykanymi trudnościami.

Spośród spółdzielni socjalnych aktywnych w 2016 r. 78% stanowiły podmioty powstałe w 2012 r. lub kolejnych latach.

Wykres 5. Spółdzielnie socjalne powstałe w latach 2012-2015 według zgłaszanych trudności związanych z prowadzeniem działalności w 2016 r.

Najczęściej identyfikowane bariery dotyczyły kwestii finansowych, m.in. wysokich pozapłacowych kosztów zatrudnienia (44%), niewystarczających środków finansowych (41%) oraz wysokich obciążeń na rzecz budżetu (32%). Część spółdzielni socjalnych dostrzegała również bariery związane z pozycją jednostki na rynku, w szczególności ze zbyt dużą konkurencją (40%). Stosunkowo często wskazywano również na trudności związane z niejasnymi, niespójnymi i niestabilnymi przepisami prawnymi (31%), a także na niewystarczające środki, jakimi dysponują klienci (27%).

Wśród spółdzielni socjalnych powstałych w latach 2012-2015 około 19% rozważyło zmianę przeważającego rodzaju swojej działalności, a 12% poniesienie nakładów inwestycyjnych na środki trwałe. Ponad 2/3 z nich prognozowało, że liczba ich pracowników utrzyma się w 2017 r. na takim samym poziomie jak w 2016 r., a po 17% przewidywało spadek albo wzrost liczby zatrudnionych.

¹⁴ Działania realizowane w ramach projektu „Wsparcie inżynierii finansowej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej” Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK) we współpracy z pośrednikiem finansowym - Towarzystwem Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych S.A (TISE S.A) w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Informacja metodologiczna

W celu możliwie pełnego zobrazowania sytuacji spółdzielni socjalnych w Polsce do przygotowania tej notatki zostały wykorzystane dane zarówno z badań GUS za 2016 r. (formularze: *Roczna ankieta przedsiębiorstwa (SP)*, *Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw (SP-3)*, *Sprawozdanie o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy (Z-06)*), jak i ze źródeł administracyjnych (Bank Gospodarstwa Krajowego, Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Zakład Ubezpieczeń Społecznych).

Na podstawie formularzy SP i SP-3 opracowano dane dotyczące rodzaju działalności, kondycji ekonomicznej oraz warunków działalności spółdzielni powstałych w latach 2012-2015. Badania realizowane na formularzach SP i SP-3 nie obejmowały zakresem podmiotowym wszystkich spółdzielni socjalnych, w związku z czym konieczne było przygotowanie adresowanych tej grupie wag analitycznych do uogólnienia wyników. Przy konstrukcji wag uwzględniono warstwy klas przychodów, zatrudnienia i wieku spółdzielni. Do sprawdzenia poprawności przygotowanych wag wykorzystano dane Ministerstwa Finansów (CIT-8) oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Dane o zatrudnieniu zostały przygotowane w oparciu o informacje ze sprawozdania Z-06 dla podmiotów zatrudniających powyżej 9 osób oraz z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dla pozostałych podmiotów.

Z kolei w części dotyczącej wsparcia publicznego związanego z tworzeniem i rozwojem spółdzielni korzystano ze zbiorów pozyskanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju, Banku Gospodarstwa Krajowego oraz Urzędu Ochrony Konsumentów i Klientów, a także ze Sprawozdania o przychodach i wydatkach Funduszu Pracy (MPiPS-02).

Opracowanie merytoryczne:

**Departament Badań Społecznych
i Warunków Życia we współpracy
z Urzędem Statystycznym w Krakowie**

Magdalena Kazanecka
Karolina Goś-Wójcicka
Tomasz Sekuła

Tel: **22 608 31 79**

e-mail: k.gos-wojcicka@stat.gov.pl

Rozpowszechnianie:

**Rzecznik Prasowy Prezesa GUS
Karolina Dawidziuk**

Tel: 22 608 3475, 22 608 3009

e-mail: rzecznik@stat.gov.pl

Wydział Współpracy z Mediami

tel.: (+48 22) 608 34 91, (+48 22) 608 38 04

faks: (+48 22) 608 38 86

e-mail: obslugaprasowa@stat.gov.pl

www.stat.gov.pl

@GUS_STAT

@GlownyUrzadStatystyczny

Powiązane opracowania

[Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2016 r.](#)

[Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej w 2016 r.](#)